

- Slamnig 1999   Slamnig, Ivan. 1999. *Svjetska književnost zapadnoga kruga: od srednjega vijeka do današnjih dana*. Zagreb: Školska knjiga.
- Škiljan 1996   Škiljan, Dubravko, ur. 1996. *Leksikon antičkih autora = Lexicon scriptorum antiquorum*. Zagreb: Latina & Graeca : Matica hrvatska.
- Sowerby 1997a   Sowerby, Robin. 1997. "Early Humanist Failure with Homer I." *International Journal of the Classical Tradition* 4 (1): 37–63.
- Sowerby 1997b   ———. 1997. "Early Humanist Failure with Homer II." *International Journal of the Classical Tradition* 4 (2): 165–94.
- Sowerby 2006   ———. 2006. *The Augustan Art of Poetry: Augustan Translation of the Classics*. Oxford ; New York: Oxford University Press.
- Šonje 1975   Šonje, Šimun. 1975. "Osobitosti Homerova epskog stila u *Odiseji* Bernarda Džamanjića (Zamanje)." *Dubrovnik* 1: 24–52.
- Šonje 1976   ———. 1976. "Prigodom 200. obljetnice prijevoda Homerove *Ilijade* od Rajmunda Kunića (1776 - 1976)." *Dubrovnik* 5 - 76: 34–46.
- Šoštarić 2015a   Šoštarić, Petra. "Ianus Pannonius' *Diomedis et Glauci congressus* and its Literary *Nachleben*." *Colloquia Maruliana* XXIV. 49–64.
- Šoštarić 2015b   *Tipovi homerskih formula u Kunićevu latinskom prijevodu Ilijade*. 2015. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Yenter, Vailati 2014   Yenter, Timothy, and Ezio Vailati. 2014. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Edward N. Zalta (ur.). <http://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/clarke/>. 23. 1. 2015.
- Young 2008   Young, Philip H. 2008. *The Printed Homer: A 3000 Year Publishing and Translation History of the Iliad and the Odyssey*. Jefferson, NC; London: McFarland.
- Zamanja 1764   *Bernardi Zamagnae e Societate Jesu Echo libri duo. Selecta Graecorum carmina versa Latine a Raymundo Cunicchio ex eadem Societate*. 1764. Romae: Ex typographia Francisci-Bizzarini Komarek.
- Zamanja 1777   *Homeri Odyssea Latinis versibus expressa a Bernardo Zammagna Ragusino ad optimum principem Petrum Leopoldum Austriacum*. 1777. Senis: Excudebant fratres Pazzini Carlii.

Tamara Goić

Neobjavljene poslanice Đona Rastića

U ovoj radnji obrađeno je šest neobjavljenih poslanica i dvije elegije Đona Rastića iz rukopisa 788, 846 i 1042 knjižnice Male braće u Dubrovniku. Većina Rastićevih pjesama objavljene su godine 1815. u Padovi, zaslugom pjesnikova prijatelja Frana Appendinija (*Junii Antonii comitis de Resti patricii Ragusini Carmina*, Patavii, 1815.). Objavljene pjesme podijeljene su na satire, elegije, poslanice i različite pjesme. Poslanice su upućene Đuru Feriću, Franu Apendifiniju, Jakovu Betondiću, nekom nepoznatom mlađom prijatelju, a zadnja je naslovljena *Ad amicos carmen poscentes*.

Đono Rastić rođen je godine 1755. godine u Dubrovniku. Nakon završene isusovačke škole odlazi u Italiju sa stričevima Franom i Sigizmundom. U Rimu se druži s Benediktom Stayom, u Napulju sa Sabinom Zamagnom. Po povratku u Dubrovnik počinje izučavati geometriju i fiziku. Ženi se vrlo mlad Marijom Zamagnom, praktičnom ženom koja preuzima brigu oko imanja. Đono se okreće izučavanju rimske i grčke književnosti. Poznato je i da je samostalno izučio pravo i držao parnice te bio veoma cijenjen kao pravnik. Godine 1792. postaje senator, a pet godina kasnije knez Dubrovačke Republike.

Početak devetnaestog stoljeća donosi mnoge političke mijene cijeloj Europi pa tako i Dubrovačkoj Republici. Kao zakleti neprijatelj stranaca Đono se nakon pada Republike povlači na svoje imanje u Trsteno te ondje ostaje do kraja francuske okupacije. To je ujedno i najplodnije razdoblje njegova stvaralaštva, kad je napisao najveći dio svojih satira, po kojima i jest najcijenjeniji u povijesti latinističkog stvaralaštva u Hrvata. Na žalost, nije dugo uživao u Dubrovniku slobodnom od francuske vlasti. Umro je dva mjeseca nakon austrijske okupacije, 31. ožujka, 1814.

Među ovdje prikazanim poslanicama i elegijama tri su nešto lascivnijeg sadržaja – treća i četvrta poslаницa iz rukopisa 788 te elegija *Vellus aureum*, koju nalazimo u dva rukopisa, 846 i 1042.

U predgovoru Appendinijevog izdanja nalazim podatak da je u svojoj mладости Rastić pisao lascivne pjesme, koje je kasnije uništilo i o kojima nije volio govoriti. Poneki podatak o njegovim mlađenачkim djelima našla sam i u kratkom članku Ž. Puratića u časopisu *Živa antika*, (broj 15, Skoplje, 1965, str. 211.-213.), gdje ovaj autor navodi desetak stihova Rastićevih poslanica iz rukopisa 788 te nekoliko redaka Hidžinih odgovora iz rukopisa 433 Znanstvene knjižnice u Dubrovniku.

Među pjesmama lascivnije tematike objavljena je kod Appendinija jedino ona pod nazivom *Amor*, ali su iz nje izostavljeni previše slobodni stihovi te je original-

na pjesma iz rukopisa 846 znatno skraćena.¹ Pjesme su najvjerojatnije uništene rukom samog autora te ih po svoj prilici nikad nećemo ni pronaći niti iščitati. Na narav njegova mладенаčkog stvaralačkog razdoblja ipak nam određeno svjetlo bacaju dvije njegove poslanice iz rukopisa 788 iz knjižnice Male braće u Dubrovniku. U rukopisu su četiri pisma upućena Đuru Hidži. Pjesnik ih je pisao godine 1771., 1773. i 1779.² Razlikuju se i po tematici. U prvom i drugom pismu prevladava bukolički ugođaj boravka u prirodi Konavala i opiranje povratku u zagušljivu boku grada. U trećem i četvrtom pismu pjesnik po svoj prilici slijedi ton i bira riječi nekih Katulovićih slobodnijih pjesama te izraze iz Juvenalovih satira, doživljavajući ljubav na vrlo erotski način. U sve su četiri poslanice neizostavne mitološke usporedbe, kakve je Rastić usvojio svojom latinističkom naobrazbom i čitanjem klasika rimske književnosti. Nakon svake poslanice стојi postskriptum pisan na talijanskom jeziku i u jednom slučaju na engleskom jeziku. Iz njih saznajemo da su Hidža i Rastić razmjenjivali knjige rimskih pisaca, ali i one na engleskom jeziku. Sačuvan je i Hidžin odgovor na ove poslanice (Znanstvena knjižnica Dubrovnik, rukopis broj 433, u kojima Rastić dobiva prijateljev prigovor na lascivnost pjesama). Druge ovdje transkribirane poslanice upućene su Marku Brueroviću (1795.) i Antoniju Sorkočeviću (1800.). Ove se poslanice od prethodnih razlikuju i po tematici i po nedostatku postskriptuma. Ovdje se nalazi i pjesma zanimljive tematike pod nazivom *Vellus aureum* ili *Nates visae puellae cacantis*. Čini se da je ta pjesma jedini ostatak onih mладenačkih lascivnih pjesama koje Đono Rastić kasnije nije više pisao. Pjesma se nalazila u gotovo identičnom obliku u dva rukopisa knjižnice Male braće (846 i 1042).

Na sljedećim stranicama ukratko ću se osvrnuti na sadržaj ovih pjesama.

Rukopis 788, prvo i drugo pismo

Ove poslanice, kao i sljedeće dvije vjerojatno su autograf. Rukopis je u obliku četiri odvojena i preklapljena lista papira. Na svakom listu je po jedno pismo, a na poledini piše *Al Mio Sig: Sig: Pron. Colmo / Il Sig: Giorgio Antonio Higgia / Ragusa*. Moglo bi se to zaključiti i po istrošenosti papira i tinte napravljenoj od borove šišarke koja se mjestimično (u trećem i četvrtom pismu) razlila po papiru i prodrla na drugu stranicu te tako otežala čitanje pojedinih dijelova tih poslanica. Ove četiri poslanice nisu objavljene u Apendinijevom izdanju Rastićevih djela. Treća i četvrta poslanica kronološki su pisane prije prve i druge; numeracija poslanica bila je naknadna, izvedena grafitnom olovkom u desnom uglu na početku poslanice.

¹ U rukopisu 1042 na početku pjesme stoji primjedba naknadno napisana olovkom: *Edita, sed aliter et brevis*.

² Na kraju pisma numeriranog brojem 1 (to je naknadna numeracija) stoji godina 1779. Na kraju drugog pisma godina je 1771, a na kraju trećeg i četvrtog pisma autor je napisao godinu 1773. Ipak na kraju prve pisma, netko je naknadno iznad godine 1779. olovkom upisao godinu 1771. i upitnik, vjerojatno misleći da se radi o toj godini.

NEOBJAVLJENE POSLANICE ĐONA RASTIĆA

U sve četiri poslanice u grafiji je karakteristično repato e umjesto diftonga *ae, oe* (*Minerve, ruine, Phebeis, Sophie, silve parve, Nyse, violeque, roseque, Menibus etc.*). U nekim je slučajevima produženo e čak i nepotrebno, npr. *felici*. U svim je slučajevima karakteristično i kraćenje *-que*. Kratica je izražena dvotočkom (*atque, morbisque, tristique, donatque, inque, veterumque* etc.).

Tematikom prve i druge poslanice pjesnik slijedi ideju o prirodi kao blagodati za tijelo i dušu. Moglo bi se reći da se tematska nit proteže od antike preko renesanse do današnjih dana.

Izrazom i sadržajem ova poslanica podsjeća na Horacijevu poslanicu I/10, koja počinje na sličan način kao prva: *Urbis amatorem Fuscum salvere iubemus*. Cjelokupni ugođaj sličan je spomenutoj Horacijevoj poslanici. Pjesnik se obraća prijatelju Hidži i upućuje mu blagi prijekor što ga zove natrag u grad dok on uživa u ljepoti prirode i svom malom skromnom konavoskom imanju. U stilu i izrazima opet i ovdje osjećamo Horacijev utjecaj:

*Iccirco veteris quovis me includere ludo
inque Urbem dulci rure illaqueare revulsum*   (Ep.I, 14-15)

Ove stihove može se usporediti s Ep.I,1:

*...iam rude quaeris
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo?*   (Horatius, Ep.I,1,4-5)

Nakon toga slijedi opis uobičajenog dana provedenog na konavoskom imanju:

*Hic ego nocturnas postquam dimoverat umbras
Aurora et toto radians Sol claruit axe
Artibus incumbo Phoebeis, lustro Minervae
Et Sophiae praecepta gravis, veterumque rapaci
Scriptorum venerata aevo documenta voluto.*   (Ep. I, 16-20)

Druga poslanica ima sličan sadržaj. Radi se o hvali mirnog života provedena u samicu i miru imanja.

Treća i četvrta poslanica

Treća poslanica pisana je godine 1773. U njoj pjesnik poziva na slobodnu erotsku ljubav. Opravданje za pisanje tih, kako ih naziva *foedos versus*, dali su mu sami Prijap i Venera. Spomenimo ovdje drugu poslanicu Đura Hidže iz rukopisa 433 Znanstvene knjižnice. Sve četiri poslanice tog rukopisa upućene su Rastiću. U njima ga Hidža nagovara da se okani pisanja lascivnih pjesmica i proučavanja snova. Rastićeva je poslanica možda odgovor na ovu poslanicu, barem bismo to mogli zaključiti po njihovom sadržaju. U svojoj drugoj poslanici Hidža opisuje kako su ga odgajali Apolon i Muze, a Rastić mu odgovara kako su njega odgajali Venera i Prijap:

Hidžina poslanica br. 2:

*Progenies dilecta Iovis Tymbreus Apollo,
Incola Parnassi, primis me instruxit ab annis
Dulcia concordi meditari carmina cantu;
Serta dedit capiti puroque in fonte lavavit.³*

Rastić na ovo odgovara sljedećim stihovima:

*Haud ego Parnassi prognatus vertice casto
Infans Musarum in gremio puerilia lusi,
Oscula nec Phēbi expertus, nulle ubera nostris
Admorunt Musę labris, nec cognitus umquam
Pimplō exosus legens in vertice Phēbus.
Me Cypria tellure, et sacra Amathuntide natum
Uberibus fovit puerum gremioque Dione
Et nudę mecum Charites rexere choreas.
Lusit Amor telis mecum, mecumque sagittas
Frigida Nymphaeum ridens in pectora torsit.
Hinc natu grandem, Venerisque ad munia promptum
Curandum Phrygio dedit Venus ipsa Priapo.* (Rastić, Ep. III, 21-32)

Stoga Hidža ne piše nedostojne stihove i ne nalazi građu u lascivnim stvarima:

*Ite procul Veneres, procul ite cupidinis artes,
Ite lupanares, lenae, meretricula, cunnus,
Mentula, quidquid et in toto est obscoenius orbe,
Materies nostri tantum celebrata poetae.⁴*

Posljednja usporedba vrlo je hiperbolična:

*esse! Polo inedio quam fulgida nocte
dux stella in cursu...* (Rastić, Ep. III, 61-62)

Na kraju je zaključak koji bi nas mogao navesti na razmišljanje:

*[...] Jam pridem hunc tendimus omnes
Tendamus precor, sed te praesente, Georgi.* (Rastić, Ep. III, 62-63)

U postskriptumu pisma, pisanom na talijanskom jeziku Rastić tvrdi kako za njega Prijap, Venera i Morfej predstavljaju neiscrpan izvor za sklapanje stihova o istim stvarima. Ponavljanje tih stvari nije mu dosadno i to potkrepljuje tobožnjim latinskim natpisom iznad ulaza u palaču Prijapa i Venere:

Terque quaterque calet repetita futatio.

Nastavlja potom opisom boravka na svojem imanju, traži od prijatelja da mu posalje Ovidija i Kornelija Gala (pseudo-Gala). Kako na Lopudu franjevci stalno zvone, na kraju priznaje da je vrlo rastresen i da više ne može pisati.

U četvrtoj poslanici očit je odjek Juvenalove šeste satire. Napisana je godine 1773., kao i treća. Po tematiki, sadržaju i izrazima može se uvrstiti u one gore spomenute lascivne pjesme kojih se kasnije Rastić sramio i koje je sakrio od očiju javnosti.

Posuđeni su mnogi lascivni izrazi iz Juvenalova opusa:

*Gustavit raptae qui vix libamina Nymphę
Prima, et vix ullam transfodit cuspide vulvam* (Rastić, IV, 4-5)

Iako mizoginijski napon ovdje nije onako raskošno razvijen kao u Juvenalovojoj satiri, ipak se u ovim stihovima nazire ton toga rimskog pjesnika. Pjesnik se obraća Duru Hidži, koji ga nagovara na ženidbu. Poslanica je napisana godine 1773., kad je Rastić imao samo osamnaest godina i četiri godine prije nego se oženio. Pjesma zasigurno spada u njegovu mladenačku fazu, kad je bio pod Juvenalovim utjecajima. Njegove lamentacije prijatelju Hidži prije su šaljivi osrvt na dužnost ženidbe nego izraz istinske zabrinutosti:

³ Ovi stihovi su iz članka Ž. Puratića *Pjesničke poslanice Dura Hidže Dubrovčanina, Živa antika*, XVIII, 1, Skoplje, 1968., str. 87.

⁴ Stihovi su preuzeti iz članka Ž. Puratića *Duro Hidža i Junije Resti, Živa antika* XV 1, Skoplje, 1965., str. 212.

*Ergo, maritali ut supponam colla capistro
Hortaris suadesque (et enim jam verba monentis
audio) restinguam [...] pruriginis ignem* (Rastić, Ep. IV, 10-12)

Ovi stihovi usporedivi su s Juvenalovom Satirom 6, 43:

[...] *Si moechorum notissimus olim
stulta maritali iam porrigit ora capistro.* (Juvenal, Sat., 6,43-44)

Na drugom mjestu u Rastića stoji:

*Sed mala si fuerit, quid non ferre maritus
Debeat? Jamjam prius extorquetis ut uno
Lumine, quam volo ut fiat contenta marito* (Rastić, Ep.IV, 42-44)

Usporedimo ove stihove s Juvenalom:

*Unus Hiberinae vir sufficit? ocios illud
extorquebis, ut haec oculo contenta sit uno.* (Juvenal, Sat., 6, 53-54)

Na trećem mjestu:

*Hoc mulier vult ipsa peneque tenacius omni
[...] mulo, et decepta domestica prelia miscet* (Rastić, Ep.IV, 35-36)

Kod Juvenala:

*Nulla fere causa est in qua non femina litem
moverit. Accusat Manilia, si rea non est.* (Juvenal, Sat., 6, 242-243)

Lascivni stihovi promiču slobodu nebračnog druženja:

*Tercentumque una potis est explere cavernas
nocte puellarum, nil, quid non debeat, obstat.* (Rastić, Ep. IV, 66-67)

Na nekim mjestima vidi se i utjecaj Horacijevih poslanica:

*Hanc ego deperio, hanc rationem eligere vitę
Exopto, et prius esse puto nil celiibe vita
Nil melius credo, nil numine dignius ipso* (Rastić, Ep.IV, 68-70)

Usporediti s Horacijem :

*Nil ait esse prius, melius nil caelibe vita
si non est, iurat bene solis esse maritis.* (Horacije, Ep. I, 1, 88-89)

Nakon pisma slijedi kratki postskriptum u kojemu Rastić moli Hidžu da mu ponovo pošalje Gala, Ovidija i Vergilija i da ga obavijesti kad odlazi u Italiju. U to je vrijeme Hidža studirao medicinu u Bologni o trošku Republike.

Na nekim mjestima tinta je vrlo razlivena i stoga je gotovo nemoguće pročitati određene riječi ili dijelove riječi u ovoj poslanici. Ipak, veći dio je čitljiv. Na nečitkim mjestima ostavljen je upitnik.

NEOBJAVLJENE POSLANICE ĐONA RASTIĆA

Poslanica Marku Bruereviću

U djelu Josipa Berse *Dubrovačke slike i prilike* piše da je Marko Bruerević bio podubrovčeni Francuz i Rastićev priatelj. Njemu je Rastić pisao pjesme u posljednjem desetljeću svojeg života, kako Bersa navodi, »žaleći se na svoju staračku nemoć«.⁵ Rastić je bio deset godina stariji od Bruerevića, rođenog godine 1765. u Toursu ili Lyonu. Marko Bruerević (francuski Bruère) dolazi u Dubrovnik godine 1772., s ocem koji preuzima dužnost francuskog konzula. Nakon završenog školovanja u Dubrovniku i možda u Italiji, obavlja dužnost konzularnog činovnika u Travniku od godine 1793. do 1797.

Ova poslanica datirana je godinom 1795. Rastić i Bruerević proveli su zajedničke dane mladosti, a vjerojatno su razmjjenjivali i književna iskustva. Na to ga sad Rastić podsjeća kad živi u Travniku, daleko od Grada:

*...At tu
forsitan expectes priscis audire Camoenis
Dignum aliquid, mentemque meo recreare libello
Barbaricos inter populos dum degis, et urbes?* (Rastić, Ep. ad M.B., 14-17)

S nekom nostalgijom prisjeća se mladenačkih dana kad je s društvom zbijao šale i pisao smiješne pjesmice:

*Tunc ego non impar factus colludere vobis
Tum nonnulla inerat numeris quoque gratia nostris
Tunc ego, quid sit amor, poteram docuisse puellas...* (Rastić, Ep. ad M.B.,22-24)

Ovi su stihovi aluzija na Rastićevu mladenačku prpošnost i možda na pisanje erotskih pjesmica. Kasnije nastavlja primjed bom o nevrijednosti ljubavnih stihova, za koje smatra da su kratki u usporedbi s ozbiljnim temama:

*Nunc alios mores, alios mea pagina Musas,
Marce, sapit; Veneremque, et caetera lubrica ponit
Non quia non Venerem est dulcis tractare voluptas
Sed quia mutatis jam dudum viribus impar
Mens animi est, dum omnes Veneres, omnesque lepores
cogitat esse breves.[...]*

(Rastić, Ep. ad M.B., 27-32)

Nakon toga horacijevskim tonom nastavlja o životnim nastojanjima:

*Et properare homines video in vita, hunc ad honores,
Illum ad opes niti, hunc alium servire Lyaeo
Atque voluptati, totque exantlare labores
Propterea ut tandem detur vixisse beate...* (Rastić, Ep.ad M.B., 41-44)

⁵ Bersa, Josip, *Dubrovačke slike i prilike*, Zagreb, 1941., str., 163-164.

Poslanica se nastavlja do kraja u istom, pomalo pesimističnom tonu opisivanja ljudskog života, koji se uspoređuje sa scenom, glumom i ispraznom krinkom, koja nestaje onda kad je život gotov. U nekim se stihovima može jasno ogledati Horaciјev utjecaj, npr. :

[...] num deberi omnia morti
ignotum est? [...]]

(Rastić, Ep. ad M.B., 39-40)

Možemo usporediti s Horacijem, *De arte poetica*, 63: ...debemur morti nos nostraque.

Vellus aureum

Ovo je zasigurno jedna od onih Rastićevih mladenačkih pjesama, za koje Appendini napominje da ih je Rastić u svojoj zrelijoj dobi nerado spominjao. No ona nam je ipak sačuvana i to u dva rukopisa (846 i 1042). Ni u jednom ni u drugom slučaju nije datirana, ali najvjerojatnije se, sudeći po sadržaju, radi o ranoj fazi Rastićeva stvaralaštva. U rukopisu 846 čak stoji i kasnije precrtao naslov *Nates visae puellae cacantis!* Možda je ovo jedna od onih Rastićevih pjesama zbog kojih ga je Hidža prekoračao i upozoravao ga da će ih se kasnije zastidjeti. Gore spomenuti duži naslov stoji i na početku elegije u rukopisu 1042, ali je potpuno zacrnjen tintom i gotovo se ne bi moglo razaznati što piše da nemamo čitki naslov iz rukopisa 846. U svakom slučaju, «radnja» elegije je sljedeća: Mladi Rastić (zasigurno je napisao ovu pjesmu u mladim danima) šeta nekim prigradskim putem, kad ugleda djevojku:

*Utque mihi visa est insistere Clivi
Candida secreto Nympha supercilio.*

(Rastić, Vellus aureum, 27-28)

Prije samog «početka radnje» stoji neka vrsta šaljive, ljubavnom književnošću nadahnute samoapologije, popraćene mitološkim reminiscencijama:

*E Bereniceo quisquam si vertice crinem
Optavit puris addere sideribus
Si tenebris alter Stygiis noctique profunda
Delicias teneri passeris eripuit
Lumina quin etiam si vates, ora, sinumque
Quisque sua passim concelebrat dominae
Quis me formosae visas cecinusse puellae
Invideat clunes invideatque nates?*

(Rastić, Vellus aureum, 1-8)

Nakon toga slijedi zaziv Venere i želja da ova pjesma bude vječna:

*Atque ego perpetuos victurum carmen in annos
Aggredior Veneris dicere tutus ope.*

(Rastić, Vellus aureum, 19-20)

NEOBJAVLJENE POSLANICE ĐONA RASTIĆA

Ovo nije prvi put da Rastić zaziva Veneru i smatra je svojom zaštitnicom (vidi pismo broj tri, rukopis 788, gdje objašnjava da ga je Venera još od malih nogu odgajala u svom krilu!). Slijedi opis ženske »anatomije«, obogaćen mitološkim poredbama:

Discolor in medio molli lanugine lucis

Impexum curvo tramite vellus agit.

In longum, tenuique nates discriminat umbra

Qualis Apellea linea ducta manu

Seu niger est, fulvo speciem seu duxit ab auro

Alterutro hic aeque lucus honore placet (...)

(Rastić, Vellus aureum, 69-74)

Intus hiat roseo conchylis rima labello

Et latet ambrosiis consita velleribus

Perpetuaeque novum rorem bibit Aphroditis

Qualis Erithreo concha adaperta salo.

(Rastić, Vellus aureum, 83-86)

Pjesma završava znamenitim «događajem» po kojem je dobila svoje prvo ime:

Et licet nudis properat pudibunda papillis

Et pubi medias opposuisse manus

Et licet illa nates expresserit, atque tenello

Daedaleam afflarit corpore nequitiam

Qui Iovis horrificum saevo cum fulmine signum

Cecropiis auctor turribus imposuit.

(...)

Lustravi tacitis omnia deliciis

(Rastić, Vellus aureum, 101-110)

Zbog vješto i na šaljiv način ukomponiranih mitoloških usporedaba s njima nepri-mjerenim sadržajem, smatram ovu pjesmu zanimljivim uratkom.

Poslanica Antunu Sorkočeviću

Ova poslanica namijenjena je mladom Antunu Sorkočeviću, *optimae spei adoles-centi*, kako ga u naslovu naziva sam autor. Pisana je u Rastićevu ljetnikovcu u Gružu godine 1800. Antun Sorkočević u to je vrijeme imao oko dvadeset i pet godina. Sin skladatelja Sorkočevića, bio je izvrsna obrazovanja i vrlo nadaren, ali kako ga neki izvori opisuju, vrlo lijep i stoga se nije mogao odlučiti na pisanje. Bio je vrlo bogat, ali je većinu svog imutka potrošio u Francuskoj gdje je navukao goleme dugove. Iz neprovjerjenih izvora u vrijeme austrijske vladavine smatra se da su ga drugi dubrovački patriciji optužili kako je izdao Republiku. U početku je bio jedan od Napoleonovih pristaša i gradonačelnik Dubrovnika, a kasnije postao pristaša obnove ne-kadašnje Republike. Sorkočević je, u svakom slučaju, u Parizu više puta pokušavao

⁶ Harris, Robin, *Dubrovnik*, 2003., 375, 393-4, 395, 397, 408, 414.

iznijeti problem Republike pred samog Napoleona, s kojim je navodno imao razgovor, ali nikad nije bio priznat službenim poslanikom Republike. U Parizu je živio do godine 1840. U staračkim danima rastao je njegov entuzijazam za obnovu Republike, a osobito onda kad za to više nije postojalo mogućnosti.⁶

Kao i u poslanci Marku Bruereviću, ton je sličan. U usporedbi s onim mladenačkim poslanicama, primjećujemo razliku u sadržaju, stilu i samom rječniku. U predgovoru Apendifinijeva izdanja stoji da je Rastić u mladosti bio pod jačim Juvenalovim utjecajem, a kasnije da se okrenuo čitanju i izučavanju Horacija. To je točno, jer u njegove se stihove uvlači umjerenija, suzdržanija i razboritija nota. Tema ove poslanice zapravo su različite umjetnosti. Pjesma počinje objašnjenjem o tome da je svim pjesnicima i slikarima ista želja: pjesmom ili različitim bojama oponašati prirodu. Isti je izvor inspiracije i slikarima i kiparima. Oponašanje prirode iznjedrilo je plemenite umjetnosti. Slava velikih pjesnika sa zaslugom je među oblakom sakrila časnu glavu. Među umjetnostima je muzika, po pjesnikovu mišljenju, najmanje vrijedna. Nje se treba okaniti i baviti se drugim umijećima, primjerice astronomijom i trgovinom.

Elegidion Mihu Sorkočeviću

Ova elegija posvećena je Mihu Sorkočeviću, koji je u svojoj kući krajem osamnaestog stoljeća jednom tijedno sazivao književne sastanke latinista i grecista. Sorkočević je napisao pjesme na talijanskom i latinskom jeziku te životopise Ruđera Boškovića, Bernarda Staya i Rajmunda Kunića. Bersa navodi da je tu akademiju posjećivao i Đono Resti, koji je, kako on nastavlja *u to vrijeme sastavljao svoje manje važne pjesme*.⁷

LITERATURA:

- Bersa, J., *Dubrovačke slike i prilike*, Zagreb, 1941.
 Glavičić, Neven, *Versifikacija hrvatskih latinista*, Split, 2001.
 I.A. Kaznačić, *Đuro Hidža*, Slovinac, V, br. 4, Dubrovnik 1882.,
 Jovanović, Neven, *Rastić čita satire*, Dani hvarskog kazališta, Split, 1997., str. 291.- 305.
 Ž. Puratić, *Đuro Hidža i Junije Resti*, Živa antika XV 1, Skoplje, 1965., str. 211.-213.
 Ž. Puratić: *Pjesničke poslanice Đura Hidže Dubrovčanina*, Živa antika XVIII 1, Skopje 1968., str. 81.- 93.
 Harris, Robin, *Dubrovnik*, 2003.,

⁷ Bersa, Josip, *Dubrovačke slike i prilike*, Zagreb, 1941., str. 168.

Iunius Restius

Epistulae et elegiae ineditae

PRVA POSLANICA ĐURU HIDŽI

Georgio Higge A.F. Familiari Suo

Gratissimo S. P. D.

Rukopis 788, 1. pismo

Ruris amatorem atque aprici graminis agri,
 Gaudentemque inter tenues equitare salictus
 Atque artes medio curantem rure Minervę,
 Me tua clamosam revocat nunc littera in Urbem,
 Febribus autumnus per quam morbisque valescens
 Lethiferis, tristisque informis falce timenda
 Vilia Mors miserorum ēquis mapalia pulsat
 Ictibus, et regum erectas ad sydera moles
 Vertit humi, nulli ignoscens, donatque ruinę.
 Nescis, heu nescis, quanta dulcedine captum
 Rus animum teneat, simplex et villula quantis
 Illecebris pascat, viridi quam cernere prata
 Cespite jucundum et molli ridentia flore!
 Iccirco veteri quēris me includere ludo,
 Inque Urbem dulci rure illaqueare revulsum.
 Hic ego nocturnas postquam dimoverat umbras
 Aurora et toto radians Sol claruit axe,
 Artibus incumbo Phēbeis, lustro Minervę
 Et Sophię prēcepta gravis, veterumque rapaci
 Scriptorum venerata ēvo documenta voluto,
 Conscriptisque Anglo studeo sermone libellis,
 Quos habeo, interdum nec non leviora capesso,
 Ut nugis animum laxem, et diversa quietus
 /1v/ Incipiam nugis, gravibusque ardentior instem.
 Prandendi hinc sequitur tempus. Quam dulce sub umbra
 Arborea Zephyri leviter spirantis ad auram,
 Et silvę folios parvę, frondesque moventis

5

10

15

20

25

DRUGA POSLANICA ĐURU HIDŽI

Junius Restius Georgio Higge
Familiari Suo Gratissimo
S. P. D.

Rukopis 788, 2. pismo

5
10
15
20
25
30
35

Exemplis quid me magnorum rure virorum
Evexit merito virtus quos ardua cęlo,
Tranquillum revocas instasque urgesque quietum?
Non ego Naupliaden Laertiadenque sequutus,
Scipiadum similis, Martis spirabo furores,
Belligerosque ęstus, dirasque in pectore flamas,
Utilis ut possim cuivis prodesse per arma.
Sed sectaturus privatę commoda vitę,
Nil curaturus famam vanosque triumphos,
Dummodo nulla meum proscriptant crima nomen,
Ut conviva satur, cupiens nec tempora vitę
Protrahi in ulterius, metuens nec stamina rumpi,
Ultro perpetuę concludam lumina nocti,
Et rege excedam postremo beatior omni.
Privatam potius vitam si Pęnus amasset
Hannibal, haud luscus, bellis tot clarus et actis,
Innocuus culpę, sceleris nec conscius umquam
Ullius, duri rabie absumente veneni
Hospitis infami caderet male tutus in aula;
Supposito macularetur non crimine Grajus
Naupliades; non Pelides sub męnibus atrę
/1v/ Raptasset Troję trajectis Hectora talis,
Hectora Priamidem, Iliaca neque ipse dolendus
Inverso extremum fato jacisset arena,
Mortuus infirmis leo ceu calcandus asellis.
Sed cęca ambitio et famę vesana libido
Stultorum quocumque trahens in sęcula ducet
Infirmos animos, et casu Gloria vertet
Omnia lugubri. Sectans qui exilia contra,
Non fumum, sed rem sequitur, lucisque nitorem,
Fame, ardore procul, procul ambitione remota,
Omne perpetuo contentus vivet in ęvum.
Sit tenuis mihi, sufficiens sed res, habeamque
Queis doleat natura carens, sitque unde nitenti
Intextas auro possim non emere vestes,

Nutantes, herbarum epulas insternere lecto
Et cinctis apio cyathis potare Phalernum.
Quis fuit, ardentis primus qui pocula vini
Protulit et dulces docuit miscere liquores,
Orgiaque et Nysę festum celebrare furentis?
Aureus ille fuit, fulvo immo pulchrior auro!
Ah quacumque jacent cineres regione sepulti
Unguenti spirent Arabique thuris odorem,
Fęlici crescent tumulo violęque rosęque
Sacratęque hederę frondes, apijque Lyęo.
Quam juvat ad vitrei currentem fluminis undam
Quadrupedis vęctum tergo percurrere parvis
Obsita arundinibus ripa! Quam dulce virenti
Saxa videre alga teneroque intersita musco!
Hinc simplex frugique expectat cęna reversum,
Quę non oppleto nimium ventri noceat, sed
Vero necessariam naturę prębeat escam.
Postea jucundo permitto membra sopori,
Vivendique sequor die normam crastina eamdem.
Hasce ego delicias linquam? Veniamque malignę
Tristibus includi, ceu carcere, męnibus Urbis?
Nequidquam speras de me si talia speras!
Pręteritus tamen October mediusque November
Ut fuerit, dulci quantumvis rure relicto,
/2/ Festinabo tibi jungi, fuero nec longius absens,
Delicijs pro te certus valedicere ruris

30

35

40

45

50

Scribebam Canalibus XXIII Octobris A.D. M.D.CC.LXX9.

P.S. Doppo avere scritta l'ultima lettera in Inglese / mi giunse la sua dei 14 corrente, nella quale intendo / quanto mi dice per i libri Inglesi, onde in questa mia / la prego di scusarmi di quanto in quella le avanzo, / disdicendomi totalmente di quello, tanto più che lo / stesso avevo scritto sulla soprascritta della medema / lettera. Onde ora la pregherò per qualche libro in / Francese di buon gusto per poter passare il tempo, / poiché deve sapere, che quantumque abbia detto / di sopra, che Artibus incumbit Phębeis et cętera, / pure sto in un crasso ozio, che mi farebbe dar / colla testa al muro se fossi in Città, e se non / godessi della sua Conversazione, ma qui la Campagna / mi solleva qualche poco! Però di ciò la prego / caldissimamente, tanto più che io sono

Affezionattissimo Suo Amico
Giugno Antonio Resti

Quando ricupererà i libri da Aghich
li tenga da se, e m'avvisi.

Urbanę tamen et parce quo vivere detur
 Ne desit, frugi et simplex quo cena paretur,
 Non majora vorax quęram, dictisque minora.
 Exoptato alii pro me Capitolia curru
 Mox lugenda petant: nihil ambitione movemur
 Private ut potius linquamus commoda vite.
 Sed mihi perpetuas vitari haud posse tenebras
 Et Stygij contum nautę tristemque paludem,
 Quid noto memoras? Vel quid deducere tentas?
 An, quoniam id verum, victurum tristia, credis
 Vexatumque metu dubio? Rapiamus, amice,
 Tempora, spumanti pollent dum genua juventa
 Dumque ardet viridi fervescens robore sanguis,
 /2/ Anteaquam fracto frigescant corpore vires,
 Atque animus cadat ipse, et frondes bruma ruent
 Arbore decutiat, truncumque solo eruat ipsum,
 Vivamus gaudentes Bacchanalia, vel plus,
 Mittentes quidnam sit cras curare futurum!

40

45

50

Scribam Rure Canalitano Die 28 Octob. / MDCCLXXI.

P.S. La sua in Inglese l'ho ricevuta Sabbato / e jeri, cioè Lunedì, le risposi / in Francese. Lo stesso giorno di Lunedì / ho ricevuta la Sua Latina, alla quale / rispondo. In questa ripeto quanto nelle / antecedenti mie già l'avevo detto per / che m'impressasse qualche libro Francese / il quale potrà consegnare a Pero. But / you are a deaf. Notwithstanding / i pray you not disappoint me in that. /

Affezionatissimo Suo Amico
 Giugno Antonio Resti

/2v/ poledina pisma:

Al Mio Sig: Sig: Pron Colmo
 Il Sig: Giorgio Antonio Higgia

TREĆA POSLANICA ĐURU HIDŽI

Iunius Restius Georgio Higge
 S. P. D.
 Rukopis 788, 3. pismo

Si foret antiquo similis mea Musa Maroni,
 Vel si cum Grajo posset certare magistro,
 Venaque nostra foret casto si fervida versu,
 Materiesque modis si sola uberrima Pallas,

Haud ego succensi ductos fervore veretri
 Versiculos sevę canerem pruriginis ęstu.
 Virgo Camęna mihi, velut est Latonia Virgo,
 Et nullo sincera foret vitiata Priapo,
 Aut coitu spurco fellatorisque palato,
 Ordine nec rerum verso irrumatrice puella. 5
 Invito sed cum ducatur Apolline carmen
 Quantumvis castum, auxilium renuente Camęna,
 Irataque mihi, tum protectore Priapo
 Fędos conficio, velut hoc pro numine, versus.
 Nec Phębi auxilium, aut meliores curo Camęnas. 10
 Una mihi Cytherea satis, solusque Priapus
 sufficit, ut rubro porrectus ab inguine polus
 Et deflorandę lunata parma puellę
 Cantetur versu, nudisque immixta puellis
 Agmina nuda virum objectos scindentia cunnos. 15
 Haud ego Parnassi prognatus vertice casto
 Infans Musarum in gremio puerilia lusi,
 Oscula nec Phębi expertus, nullę ubera nostris
 Admorunt Musę labris, nec cognitus umquam
 Pimpleo exosus legens in vertice Phębus. 20
 Me Cypria tellure et sacra Amathuntide natum
 Uberibus fovit puerum gremioque Dione
 Et nudę mecum Charites rexere choreas.
 Lusit Amor telis mecum, mecumque sagittas
 Frigida Nympharum ridens in pectora torsi. 25
 Hinc natu grandem, Venerisque ad munia promptum,
 Curandum Phrygio dedit Venus ipsa Priapo.
 Ille maritales thalamos, umque cubile
 Coniugij spernens, mecum violare recentes
 Haud timuit sponsas, Vulcania serta maritis 30
 Imponens tacitis. Et tu miraberis inde
 Si mea Parnasso cantet tam dissona Musa
 Cum rupta infremuit furibundus mente Priapus,
 Vis castos cecinisse modos? Vis tetrica
 / /1v/ Platonis prisci documenta et Socratis esse 35
 Cum solum mediis Arthos prognatus Athenis
 Versetur jam excęcatę per devia mentis.
 Tum si fortuito naturę arcana voluto
 Conspicio mutui signum indubitabile amoris

Undique perpetuoque hac corpora lege creari. Si Solem aspicio, Solem generavit veretrum Tunc, puto, naturę lustrat dum fervidus orbem Qui radiis, generat mulcens animalia, plantas Alitum fētu Genitorque volucrum Atque insectorum Generator piscibus idem Est mutis, fausto futuens quęcumque calore. Si duo prēterea sese inter corpora jungi Junctaque cerno simul causam, vim, duco, trahentem Quod mutuis inter sese contactibus hęrent. Verum quid nostri nisi naturalis amoris	45
	50
Hęc pictura est? Nunc ego tuto credere possum Cum legem apposuit natura in rebus amoris, Quam magis ergo homines sese decet inter amari Quanta ergo mulier debet pollere trahenti Vi! Quantus proh! debet mentula magnes	55
Esse! Polo cunnus medio quam fulgida nocte Dux stella in cursu! Jam pridem huc tendimus omnes; Tendamus precor, sed te prēente, Georgi!	60

Dabam Elafodiae XX Junii A. D. MDCCCLXXIII.

P. S. Non sono in grado di temere la sorte di Calvo; perchè sono persua/sissimo che Priapo, Venere e Morfeo hanno una tanta abbondante / materia da farmi verseggiar sopra le stesse cose: che questa fonte / difficilissimamente si secherà. Tanto più, che anno una certa manie/ra di far agradire le stesse cose un altra volta dette. E benche Bis re/pe-tita frigent, s'assicuri che nell'ingresso dei ? di Priapo, e Vene/re sia scritto a Grandissimi Carateri. Terque quaterque calet repetita / fututio, scripta si fuerit, verum bis mille est gratior acta / Mentre scrivo al fresco all'aria in questo punto comincia a tuo/nare, e pi-overa, onde rientro in Casa e avvicinandosi l'ora del / pranzo bisogna che l'abbandoni prometendole di farle un cordia/

/2/ lissimo brindisi alla sua salute. I miei più rispetosi saluti al / P. Alessandro. De-sidererei con molto ardore Ovidio, e Cornelio Gallo; / se sono valevoli dunque presso d'Ella le mie preghiere, La / prego a favorirmeli. I Frati scambanano tanto adesso, che / in anno rotti il timpano, onde essendo in una terribile distrazione non / posso altro scrivere se non chè mi segno.

Obs. mio sig.

Isola di Mezzo li 20 Giug. 1773.

La prego di salutarmi S. Giovanni, e di dirli, che per lui sto / preparando una cosetta, che a suo tempo gli spedirò. M'avvi/si pure del risultato della lettura del Capitolo noto-le al Sig. / Zinfarella, quale di nuovo la prego a risalutare unitamente a quella Giue. Se Andi Bascia Bumbich is Sernize viene / qualche volta in Città, e Ella va da lui a Lo-pud, me lo rive/ risca cum modis et fermis.

ČETRVTA POSLANICA ĐURU HIDŽI

Iunius Restius Georgio Higgé

S. P. D.

Rukopis 788, 4. pismo

Ergone primęvę pollens vix flore juventę
Munera [...] linquens dulcissima matris
Hellespontiacum dicam salvere Priapum,
Gustavit raptę qui vix libamina Nymphę
Prima, et vix ullam transfodit cuspide vulvam.

Expectans senium labentis virgo juventę
Tempus agam nullo Veneris solamine fotum.

Hoc fervens natura pati, tum [...] veretri
Denegat arrectus multa prurigine vertex.

Ergo, maritali ut supponam colla capistro
Hortaris, suadesque /et enim jam verba monentis

Audio/ restinguam [...] pruriginis ignem.
Ferre ego ne dominam salvis tot testibus ullam

Debuero atque una contentus [...] Vivus ero donec spende [...] incommoda [...] modi

deposita a Venere, et rubri fervore Priapi.
Gravida? primo mihi [...] negavit,

Totis [...] quid [...] quibus insanientes,
Viventes diverse, ac divisione furente

Nulli etiam voluit Mater Natura sorori
Ut dotem prēstem faciamque e marmore sponsum.

Ut vidę patruus nepti promiserat olim
Dummodo quesitum pro conjugē commodet aurum

Non ego, qui queat optans diversa jubere,
Nunc habeo, et dicat, ratio sit sola voluntas

Anne ego cognatos inventa uxore, Georgi,
Perscrutabo, maloque malum superaddere magis

Ingenti cogar? Fędasque diu perferre querelas,
Promissum socii [...] renuentis, et aurum

Poscentisque, sequare mersum ut civilibus undis Jus spernam, leges justumque injusta patrare Ne dubitem sua si minus est sententia justa. Exigit hoc sacer, hoc omnis cognata caterva, Vult, hoc attinet, consanguineique requirunt. Hoc mulier vult ipsa peneque tenacius omni [...] mulo, et decepta domestica prelia miscet. Nunc vero quid sola queat, quidque audeat uxor Expendamus age, mentemque adverte canentis. <i>/1v/Si bona sit conjux /sed num bona contigit ulla/</i> Stulta erit, haud quaquam? quid stantibus hiscere [...] malis audebit, facietque sui pudere maritum Sed mala si fuerit, quid non perferre maritus Debeat? Jamjam prius extorquetis ut uno Lumine, quam volo ut fiat contenta marito; Queruntur virgē multique parantur amici ut quis in [...] possit cripare [...] subduta Cruribus, et natibus saliens subsidere [...] Illis blanditur deque [...] illis anxia semper Quid faciant rogitant, valeantne adversusque verba Pollet, et egroto commiscet pharmaca amico. Me [...] nulla viri, aut si esset vicina mariti [...] est illi [...] bene proximus inde Sit, omnem insumit semper [...] quod prod [...] accensum [...] Dum magno discrimine [...] tur ingens Alia. Si quando concidit ferre marito Et se permittit, clamat mediaque inducitur [...] in re. Quod lateri pareat, quod non bene [...] helans, Nec multum duret, [...] non expleat ignem. Hasce ego Tisiphones mihi m [...] cogente parabo Nemine [...] queque aliis cèlebs [...] ita nubere possum? Imponunt proprię tedissima cornua fronti? At contra quid non jucundum in cèlebe vita Quid non dulce animo, quid non appetat amicum? Ille sui dominus metuit non jussa furentis Uxor, metuit ejusnon lèdere fratrem; Tercentumque una potis est explere cavernas Nocte puellarum, nil quid non debeat, obstat. Hanc ego deperio, hanc rationem eligere vitę Exopto, et prius esse puto nil cèlebe vita,	30 35 40 45 50 55 60 65
--	--

Nil melius credo, nil Numine dignius ipso.
Si negat ergo pati uxorem natura, thoriique
Dissolvenda uni durissima vincula [...]
Et dubitamus adhuc vulvas extendere virga.
I nostrum medias membrum perrumpe puellas
Finem imponere non potui: curram ergo
ut Judei, mitto epistolam.

Elafodię datum 3 die Julii 1773.

*/2/P. S. La pregai in due mie farmi il favore
di mandarmi [...] Ovidio, e Cornelio Gallo,
in [...] dunque di nuovo la prego. La prego
altresi di parteciparmi per quando hà fissata
la sua partenza per l'Italia.*

VELLUS AUREUM

Rukopis 846.

E Bereniceo quisquam si vertice crinem
Optavit puris addere syderibus,
Si tenebris alter Stygiis, noctique profundae
Delicias teneri passeris eripuit,
Lumina quin etiam si vates, ora, sinumque
Quisque suaे passim concelebrat Dominae,
Quis me formosae visas cecinisse puellae
Invideat clunes, invideatque nates?
Hunc ipsa Venus sibi ante alios delegit honores
Callypige populos nota per Argolicos,
Illa ut caeruleos novit componere ocellos,
Sic est artifices docta movere nates.
Cernis ubi alterna Charites plausere chorea?
Quae constat natibus gratia, quisve lepos?
Formosi natibus caelum petiere supremo
Ambrosiam misces sic, Ganymede, Iovis;
Sic non toto alius caelo est lucentior ignis,
Imberbis tremulum sidus ut Antinoi.
Atque ego perpetuos victurum carmen in annos

Aggregior Veneris dicere tutus ope.	20
/1v/ Illius auspiciis, et dextro numine certe Contigit hoc cupidis cernere luminibus, Quod potui, et quod si non est Dea nescia nostris, Suaviloquis puto me dicere posse modis.	
Ut me sub dubia divortia prima diei Illa suburbana fecerit isse via, Utque mihi laevi visa est insistere clivi Candida secreto Nympha supercilium,	25
Non opus longis est dixisse ambagibus, utque Prospectus oculis undique cum petere	
Late conspicerem solamque sibi esse videri Objecti me umbra cespitis ocului:	30
Illa autem ad talos demisse Syrmata vestis Protinus ad niveum sustulit usque latus,	
Nudavitque femur, natumque apparuit orbis; Harum alia haud forma deabus erat.	35
Hanc vos, o parvi, tunicam paulisper, Amores Ne pigeat vestra sustinuisse manu:	
Vos quoque dum canimus celeres agite otia venti, Ante oculos ut stet nuda puella meos.	40
Eh ego quid primum digno nunc carmine, quidve Posterius memorem? Proh quot ego perii	
Illecebris, simul in diversas lumina partes Cum mea molle latus, distraheretque femur,	45
/2/ Hiaque et tereti firmae compagine clunes, Aptaque lumborum forma cutisque nitor,	
Pubes tenus, metaque cari tenus umbilici Et surae, suris impositumque genu!	50
Qui color est Ebori, Pario qui marmore splendor, Et Polycleteis qui decor in statuis,	
Talis honos inerat membris juvenilibus: habe Talis erat magnos dum cadit ante deos.	55
Flore rosae incultis nihil est formosius hortis, Ulmus in arbustis optima, lauricomis	
Foetus in sylvis, muliebri in corpore clunes. Clune placent Charites. Ridet amabilius	
Illic ipsa Venus; parvasque Amor explicat alas Desuper, atque illa spicula cote novat	
Sic mihi quae pulcro tunc corpore visa puella est	

Praecipue pulcris mi placuit natibus.	60
Amplior illarum, et qualis muliebre deceret Corpus erat species non tamen ampla nimis.	
Levis et aequa cutis (ceu torno rasile buxum), Apta reluctari si premat unca manus,	65
Durior, aspiciat si stantem: ubi fortes moveri, Cooperat ad ventos, omnibus intremere	
/3/ Artibus, atque oculos motu duxisse sequentes Mollis, et alternas ire redire vias ¹ .	70
Discolor in medio molli lanugine lucus Impexum curvo tramite vellus agit.	
In longum, tenuique nates discriminat umbra Qualis Apellea linea ducta manu,	75
Seu niger est, fulvo speciem seu duxit ab auro Alterutro hic aeque lucus honore placet.	
Phasidos Atheis auratum vellus ab undis Dicitur heroum lecta tulisse manus.	80
Oh gens vana virum! Prima vexitte carina Nescia virginis velleris exuvias.	
Queis clara est Helene Pharii regina Canopi Romana queis tantum audit in historia,	85
Unde recens priscas chorras antheit heroinas, Atque meis caelum jam patet Illyrisin.	
Intus hiat roseo conchylis rima labello, Et latet ambrosiis consita velleribus	90
Perpetuaeque novum rorem bibt Aphroditis Qualis Eritreo concha adaperta salo.	
Hoc Veneris templum est, Divaeque haec ara potentis, Ardet in extincto hic thureus igne focus,	95
/4/ Hic pariter sua vota viri, solvuntque puellae, Sanguine sed multo victima prima cadit.	
His adistis semel atque haec in delubra recepti Effulti stratis gaudia velleribus	
Ut petiere deam, magnis se motibus intus Misceri, et magnas corpore ferre vi es	
Credunt, at molli solvuntur corpora sensu	

¹ Ova četiri gornja stiha nalaze se u rukopisu broj 1042, a nema ih u rukopisu broj 846. Sam prepisivač je u rukopisu 1042 ova četiri stiha stavio u zagrade i s desne strane napisao sljedeću opasku: «Q(ues)ti due distici sono stati levati dall'autore medesimo.»

Libatisque petunt somnia deliciis.		
Singula quid memorem quae vidimus? Omnia ab uno		
Disce magis: quae undis prodit ab aequoreis		
Cypris in Etrusca nimium admirabilis urbe,		
Mollibus haud spirat tam muliebre modis.	100	
Illa licet nudis properat pudibunda papillis		
Et pubi medias opposuisse manus,		
Et licet illa nates expresserit, atque tenello		
Daedaleam afflavit corpore nequitiam		
Qui Iovis horrificum saevo cum fulmine signum	105	
Cecropiis auctor turribus imposuit.		
Tamque ego, quae cupido pavitant ostendere amantes		
adducta et pugnant illico veste tegi		
Tunc etiam victae cum consensere puellae		
Lustravi tacitis omnia deliciis.	110	
/5/ Nunc vos a tunica dextram subducite Amores		
Et sinite has longa veste latere nate.		

Finis

POSLANICA MARKU BRUEREVICŪ

Ad Marcum Bruerium
1795 a.d. XV Cal. Maj.

Carmina si vates nonum premaremus in annum		
Sanior ut ratio, inconsulti et fama Poetae		
Flagitat, alta tibi per me servare liceret		
Otia, nec te nunc noster turbaret Apollo.		
Sed nosti vatum genus: ut sumus omne: ubi cordi	5	
/1v/ Scribendi versus illud tam dulce, placensque		
Irrepsit vitium, stimulusque potenter adegit		
Quos nulla ars, et nulla unquam sanaverit (e)tas		
Scribimus extemplo vates Venusinus, egoque.		
Unum hoc dissimiles, quod scribit Horatius, omne		
Aevum quod vincat, nos quod piper ambiat et thus.	10	
Sed neuter potis est naturam expellere nostram.		
Ignosci hoc aequum est: non vates arma movemus		
Non caedes facimus, tantummodo scribimus. At tu		
Forsitan expectes priscis audire Camoenis	15	

omnibus assidue pictoribus atque loquentem,
Nobilior nostris ut quiret, scena Theatris
Instrui et intendi velis aulaea superbis
Quorsum pertinuit tuus hic labor improbus? Horis
/3/ Ut posset peragi vernacula fabula binis.
Quid postquam acta est? Cui nunc laetius atque beate
Propterea magis est? Ubi nunc est illa voluptas?
Verum quandoquidem scenam concendimus, audi.
Fabula vita hominum est. Conducta resigno necesse
Vestimenta, et personam depono. Quid ad me
Imponar pheretro seu Davus, sive Agamemnon?
Quare cur vehementer contendam, atque laborem,
Si quaecumque mihi fuerit fortuna, abeundum est?
Sumptibus in fundum peritum parcere, sani est;
At stulti, vano fructum sperasse labore.
Quae illuc respiciunt, ut non, quia fluxa, brevisque
Conditio vitae est; mortales turpiter omnes
Disperant, sese ipsos ante funera flentes;
Verum ut rebus inhumanis teres, atque rotundus
Gaudia non nimio quaeram, fugiamque labore:
Quae cecidere, utcumque feram; praesentibus utar
Ut mox dilapsuris: at labentia rursum
Non valde indigner: si circum turba aderit, non
Declinem, soli sola inter vivere tesqua
Si cadat, haud graviter tolerabo: praecipue si
Non dedignetur nostros Pimplea recessus.

60

65

70

75

80

5

AMOR PLATONICUS

Elegia

Optime caelicolum, Veneris certissima proles,
Aeterno divos qui regis imperio,
Et genus humanum placidis amplectaris alis,
Optime caelicolum, caste Cupido, fave;
Dum canimus tua jura, fave. Iam Dēdala tellus

Non ulli Superum, quot tibi, vota ferat
Aera qui tenuem, vasti qui caerulea ponti
Terraīque sacro concutis igne sola,
Frondentesque avibus silvas, et lustra ferarum
Omnigenā forma disparitate reptes. 10
/1v/ Vere novo, cum floret ager, cumque altior intus
Naturę molem versat agitque vigor.
Sed tibi nulla adeo placuerunt saecula animantum
Magna suo Genitrix quotquot alit gremio,
Ut genus humanum, prae aliis quod tu omnibus unum 15
Eximie penito diligis ex animo.
Namque hominem dia cum tu ratione potentem
Praepete vidisses omnia consilio
Pollere, et magnos proprius contingere divos,
Protinus aeternae nobile mentis opus, 20
Neglectum haud ima voluisti serpere terra,
Ignarumque tui numinis esse diu.
Tu, quas temporibus per saecula animantia certis
Materni illecebras largiter officii
Diffundis, tetro implicuisti errore, vagique 25
Finisti caeco munere concubitus:
Qualibus at nos e tenebris, quantisque periclis
Servas, magnorum maxime caelicolum
Dum nostras finire negas, mitissime divum
Corporis ignavo pondere delicias! 30
Qui cum informasses nostra intus molliter ossa
Nervorumque vias haustibus aetherei
Hominis implesses, Venerisque cunabula primae
Humano primum in pectore constituis;
Unde viri muliebre genus, muliebria rursum 35
Saecla petunt avide concupiuntque viros,
Ut genitale Venus Cythereja consuat arvum
Augeat et pulchra prole juventa domo
/2/ Hoc Veneris donum est, hoc est Venus ipsa, sed illi
Sanctius haud dubie deerat adhuc aliquid: 40
Deerat amor sanctus, pulcherrima deerat Amoris
Fax: hoc ipsa quoque est pulchrior igne Venus;
Quo tum cum velles nos leniter igne beare
Quas dicam rerum, diceris isse vias.
Principio sentire suae cum munera laudis 45

Posset homo, et cujvis quaeque opis indigeat Natura, ingenito quiret deprehendere sensu Fungique appositis saepe ministeriis. Has tantas vires, atque haec miracula mentis Non est in nihilum passus abire Deus, Principiis sed enim ex istis, nostraequae elementis Naturae unanimis vincla sodalitii Protinus aduxit, penito quae in corde locavit Mutuuus in nobis unde aleretur amor Dissimilemque ideo simili sub corpore formam Cognata intruscit mente; animique pares Infudit sensus, atque ignea semina flammae Alte in foemineo pectore seposuit, Et dedit alterius potuisse agnoscere quidquid Mens animi cuperet, vel mage non cuperet. Hoc tandem exoritur vivendi mutua pacto Conditio, hac alii conditione dies Incipiunt demum humanae procedere genti Vitaque non parvis ire sub auspiciis. Haec super, omnigeno cum hominem exsuperare decore Omnia, pervellet caetera secla dii, /3/ Miro etiam formae cohonestavere lepro Ut quasi naturae flos fovet, atque oculus. Hinc variae Natura potens sub imagine formae Humanis adeo lusit amabiliter Vultibus, et santos Venus alma afflavit honores Atque ipsae tantum addiderunt Charites; Purior unde hominum flammae vis indita menti est Per quam illud toto pectore suspicere Possint, atque omni facile admirarier aevo, Unde illos formae tot bona percierunt. Omnis in haec inhians spem longi potat amoris Gens hominum, primisque illecebras oculis Omnis amans hausit, pulcraequae hoc gratia formae est Humanum potuit, quidquid amare genus. Quidquid enim longo discunt mirarier usu Id late omnigenis amplificatum opibus. Ultra ipsum cupidi cupiunt extollere caelum Atque esse in toto clarius orbe nihil. I licet, hinc pulchra rerum contendere laude	50 55 60 65 70 75 80 85
--	--

Mens animi subigit, seque tulisse parem Illi quod grande amplumque est alternaque posse Officia, alterni et sensa mereri animi Inde suo dignata fides descendere caelo Mortales primum sustinuisse Dea conventus potuit, nostramque invisere curam Nobilis humano Diva patrocinio, Pectoribusque novum nostris ita lumen abortum Mutuae ut inde omnis sensus amicitiae /4/ Se promat late, quo sensu leniter icti Possumus alterius gaudia, et illecebras Sentire, atque animi curas partirier omnes Alteriusque pii condoluisse malis, Unde voluptatum sensus, sensusque malorum Necteret alterna mutua corda fide. Inde choors virtutum omnis: Concordia consors Quae jungit, gemino et corda adamante tenet Lenis in imperium, sed non violabilis ulli Impune. Hinc pura in veste pudicitia It comes, et pavidos terrae defigit ocellos. Fas sequitur retro, cultaque simplicitas Queis super ambrosium laticem secura voluptas Insperrgit, curasque eripit omnigenas. O vere ante alios felix, longeque beatus Mollia qui in molli pectore corda gerit! Quem pulcro adveniens gratissima corpore virtus Extra se immortali abripit illecebra! Ille in praeclaro semper defixus amore Non dulces animi, sole oriente sui Pectore depositus curas, non vespre sero Oblectare avidum cessat amore animum Respondet similis cognato in corpore flamma Et desiderio gliscit amor simili, Miscenturque animis animi: quo pignore demum Ingentis compos mens bona propositi Ultra mortales sensus sapit atque jacentes Ultra terrigenas nobile tendit iter, Impatiensque mora caelo se sistit aperto Unde mare, et terras, sydereasque vias, /5/ Atque omne immensum hoc, quodcumque est, despicit, atque in	90 95 100 105 110 115 120 125
--	--

POSLANICA ANTINU SORKOČEVIĆU

Iunius Restius
Antonio Sorgo
Optimae Spei Adolescenti
S. P. D.

Omnibus hoc studium est pictoribus atque poetis
Carmine naturam, aut vario simulasse colore:
Idem sculpendi fons, idem est aedificandi.
Natura eque bonas imitatio protulit artes.
Quas inter merito magnorum gloria vatum
Praecellens caput inter nubila condit honestum.
Nec mihi Maeonides Romanaque musa Maronis
Eloquii praeter reliquos dulcedine mira.
Vel numeris tantum laudis meruisse videtur,
Quam quod eorum habuit nullos provincia fines
Sed quantum a Superis est tantum in Tartara tendit
Et coelum, et terram, et circumfusi aequora ponti
Quadrupedumque genus, divumque hominumque suo sub
Imperio retinet, placitisque coercet habenis
Quidlibet audendi compos. Sege altera surgit
Dum varios animi motus interprete versu
Effert, et mores, ipsique simillima vero
Subiicit ante oculos ficta exemplaria veri.
Sic delectandi atque ars opportuna docendi
Conspirat mire simul, et conjurat amice.
Quid? Phydias minus, aut minus est complexus Apelles
Cecropia sed enim qui fulmina torquet ab arce
/1v/ Iuppiter, ac subito coelum tonat omne fragore
Iratos numquam Iunonia ad oscula vultus
Demisit, nec quidquam aliud potis est, praeterquam
Leda suo semper docilis concubere cycno,
Serpentumque miser lubricos evolvere nexus
Laocoön, niveosque pedes intonsus Apollo
Maturo similis crines incingere lauro.
Hinc Phydias ferro, mixtisque coloribus alter
Uno naturam potis est inducere vultu,
Non varias mutasse vices. Verum aspice contra
Longius ut vatis Pimplaea vagatur, apud quem

5

10

15

20

25

30

Navigat Aeneas, excisaque Pergama narrat,
Instaurat ludos, bellatur, foedera jungit
Elysiasque subit valles, Romanaque fata
Inchoat, egregius pacis, bellique laborum.
At Dido infelix coeco jam carpitur igni
Paullatim, coecoque obnixa resistit amori,
Et sperat, metuitque simul, mox victa fatetur,
Conjugiumque tenet, desertaque non sibi deest, sed
Tandem desperans furialibus effera captis
Muneris infandi fatalem incumbit in ensem,
Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras
Sic alios alio solers traducere mores
Suspendit jucunda animos novitate legentum;
Et modo vel terris, medio modo sistit Olympo
/2/ Lectorem vates, divumque hominumque labores,
Percurrens cunctas obiter praetervolat artes,
Altera uti scenae succedit scena theatris,
Et nova vivendi fortunam vita priorem
Excipit in vita, quin sint eadem ultima primis.
Dormit adolescens; vigilat, mox potat, amatque,
Venatur, mercatur equos, aliquando virorum
Invisit coetus, et miscet seria ludo.
Sic quoque vita virūm non ordine constat in uno:
Excipit ambitio, aut ardor malesanus habendi
Spem longam utilium rerum dubiosque timores,
Invidiam atque odium furor exitiabilis irae
Post sequitur, praefert ventosa Superbia gressus.
Hoc tibi praefati quodammodo oportuit, ante
Quem argumentum operis tangam, suavissime Sorgi,
In quo non dubie te aequum est mi ignoscere multa, o
Digne nepos patruo, juvenis dignissime patre,
Imprudens tua si cedam vincta parumper
Ignarus laudandi, si quae non placet, artem.
Quid peccem quaeso coram te de arte locutus
Musica, uti revera sentio? Non ego dignus
Dissimulare animi quae sit sententia nostri,
Nec tu mendaci dignus sermone teneri.
Quo minus ars naturam imitatur Musica, ad istam
Quoque magis tendit crassa, et rudiore Minerva,
/3/ Tanto infra reliquas artes depressa jacebit,

35

40

45

50

55

60

65

70

Quo servi censu, quo humilis plebecula ritu.
 Posse minus, si vinco, quam saxo, aere, colore
 Fit, facilem Phoebo palmam, dederisque Camoenis.
 I, tabulam pingue, o pictor: duc marmore signum,
 Quod jubeam, sculptor. Primo me fingite mane
 Excitum somno Arabii sorbere liquoris
 Pocula, circum Dorida, Cochettamque catellas
 Ludere amabiliter, seque inter multa jocari,
 Dulciaque intincto praelambere crustula succo.
 Hanc, quae ut cernis, res est de mediocribus una
 Timotheo injungam frustra, Sardique Tigelles
 Discipulis, oleum perdant, perdantque laborem.
 Interdum vehemens, interdum flebile concors
 Musica, et iratum resonat, ridetque frequenter,
 Atque adeo humanis affectibus imperat, ut jam
 Tyrtai sint trita, et Gracchi exempla minoris.
 Non equidem inficiar: ridere et flere potestis.
 Sed quidnam excutiat risum, volvantur inanes
 Cur lacrymae, quid vos subitas impellat in iras,
 Auditor nemo est, qui intelligit. O bone, quid fles,
 Si quaeram, natusne tibi est, an mortua mater,
 Uxor, amica? Doles incendia, furta dolosive
 Cognatorum? Nescio, ait, verum doleo. At te,
 Quid doleas, si nescis, ego ridebo dolentem:
 /4/ Nam neque conijcio utrum sit tibi causa dolendi,
 Nec si intra tragici finemque modumque doloris
 Consistas. Alio funus lacrymabile nati
 Dicitur ore, alio uxoris, genitoris, amici.
 Singula quae bene ni norim, quid noscere dicam?
 Ni loca, personae, res, tempora, quamlibet orsi
 Designant operis partem, nitideque notarint,
 Ni res quaeque rei et parti pars haereat apte.
 Monstrum informe odi, quoniam neque lucidus ordo,
 Nec rerum series, junctura nec apta tenebras
 Discutit, unde queam obtutu dignoscere claro
 Utrum agitur tanto vere res digna dolore.
 Ad fletum frustra speres me posse moveri,
 Si non subijcias oculis miserabile factum,
 Unde prius pietas, lacrymis post ora rigentur.
 Scilicet humanam mentem tetigisse necesse est

75

80

85

90

95

100

105

110

115

120

125

130

135

140

145

150

Antea, ut affectus erumpant divite vena.

Occupat auriculas, mentem citharaedus in arte
 Non vidit, dicit sensum, impellitque potenter,
 Nervorumque ima compagem a sede revulsam
 Sollicitat, modo lenius, interdum acrius, at non
 Hercole dissimili multum ratione, vetustis

Aenea quam reboant cum tintinnabula templis.

Usque adeo nihil est lacrymas potuisse movere?

Corporea tantum dolor hic ratione cietur,
 /5/ Non animo elicetur, nec tu ratione populum
 Decipis, aut falsis permisces proxima vero,

Nervorum at patulam sequeris vestigia ad aurem,

Indigus ingenii nullius, neve Minervae,

Sed levibus digitis, et dextro pollice fidens.

Verum quo pacto instituat tibicina mores,
 Foedere quo malefacta coarguat? Utile plane
 Deficit: ingenuis qui est rebus, et artibus unus

Propositus finis. Desperes nempe docere

Quisquis es, o fidicen, qui verso pollice vulgus

Occidis populariter, in vitia omnia rerum,

In quodcumque nefas miserandam vertere plebem

Callidus, emollire animum, imbellemque tenellis,

Mentibus instillare, malumque cupidinis aestum,

Virtutemque agere extorrem radicitus omnem.

Plaudite: opus praclarum, industria nobilis haec est!

Improba quid quod adolescentes musica vappis?

Permiscet, scurris, balathronibus, et rubulonum

Corrumput foede convictu, deque Metello

Capaddocem, Damamque Syrum facit, aut potে si quid

In tota nequius servorum extare caterva?

Temporis at quaenam ars impensi damna reponat

Seria quo poterant fieri tot tantaque rerum?

Quare age, et Antoni, sana praeunte Minerva,

Proijce plectra manu, meritis da cymbala flammis,

/6/ Mentis et egregium studia ad meliora vigorem

Transfer, et Hermogeni cithara concede placere,

Artibus ingenuis verisque impendere vitam

Te fas, non studiis marcescere inutilis otî.

At mea si quidquam potuit facundia, posthac

Hae tibi erunt artes: Solis perdiscere cursus

Astrorumque vias, geminum cur diffidit orbem
Aurea Luna, coit pleno cur menstrua cornu:
Quae sola vis moveat terrarum, ac subruat urbes,
Tabula quae flammis, segetem quinam educet humor.
Fraena quis imperij, populi quis libera jussa
Invexit princeps, et prima exempla tyrannis
Num per vim posita, an verbis suadaque medulla?
Divitiisne magis mores, an paupere censu
Serventur? Magis expediat quidque urbibus altis
An mutare mari, procul et transmittere merces
Anne suo potius terraī incumbere fructu.
Quanto rectius hoc, quam scurras inter, et inter
Ambubajarum collegia turpiter aevum
Ducere, non hos concessum tibi munus in usus.

155

160

165

Dabam Gravosii a.d. ij.ad: Novem: 1800

ELEGION MIHU SORKOČEVIĆU

Ad Michaelem Sorgo Romae commorantem
Elegidion 1791.

Sorgo, dilecti quem nuper cura nepotis,
Atque animus patria non pietate minor
Romuleam post tot discrimina misit ad Urbem,
O quantum es felix hac pietate tua!
Qui chari capitis dulci satiaris amore,
Omnis ubi in ventos cura, abiitque dolor!
Cuique audire datum est, oculis et cernere coram,
Quot tulit illustres patria terra viros!
Per quos insigni Capitolia ad altra triumpho
Quadrijugas egit dia Rhacusa rotas.
Omnia suppositi quae infra se moenia mundi,
Sospite Stajjada, et te, Raimunde, videt,
Quos ego non imitari aveo (nam tendere frustra est)
Sed prono admirans pectore suspicio.

Roma

5

10

LAUS

Salve Rhacusa

Marino Martellinio extemulo rus adventante et carmina
praemittente paucis post nuptias suas diebus.

Junius Re-
sti.

Rukopis 846 – zadnja stranica

Sponse, mihi dudum Phoebeo cognite ludo
Nescis? jam medium Sol tenet altus iter:
Omnia somnus habet: te etiam concedere somno
Fas est: nota vigil mox cape plectra manu.
Tunc te omnes imo admirantes pectore, quotquot
Muneris ista tui carmina perlegimus,
Densi humeris, et longo circum te ordine, docti
Carminis ingeniosum aure libemus opus.
Atque ego, magne poeta, novos geniture poetas,
(si faveat precibus Juno benigna piis)
Jam te alios cantu dicam superare poetas,
Aequales vincit quam tua nupta suas
Moribus ingenio, forma, pietate, fideque,
Et casta aureola laude pudicitia.

5

10